

ΑΠ 147/2004

Δάνεια. Πιστωτικές κάρτες. Καταχρηστικές ρήτρες. Παραβίαση προσωπικών δεδομένων. Ενώσεις Καταναλωτών. Συλλογική Αγωγή. Αν η παραβίαση των διατάξεων του ν. 2472/1997 γίνει μέσω ρητρών που περιλήφθησαν σε σύμβαση προμηθευτή και καταναλωτή, χωρεί η κατά το άρθρο 10 παρ. 9 του ν. 2251/1994 συλλογική αγωγή προς προστασία των συλλογικών συμφερόντων από κάθε παράνομη συμπεριφορά του προμηθευτή, η οποία εκδικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. Χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης.

Δημοσίευση, ΕΤΡΑΞΡΔ 2004/372, ΝΟΒ 2005/289, ΝΟΜΟΣ, ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

(...) Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 9 του ν. 2251/1994 "ενώσεις καταναλωτών που έχουν τουλάχιστον πεντακόσια ενεργά μέλη και έχουν εγγραφεί στο μητρώο ενώσεων καταναλωτών πριν από δύο τουλάχιστον έτη μπορούν να ασκούν κάθε είδους αγωγή για την προστασία των γενικότερων συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού (συλλογική αγωγή). Ιδίως μπορούν να ζητήσουν: α) την παράλειψη παράνομης συμπεριφοράς του προμηθευτή, ακόμη και πριν αυτή εκδηλωθεί, ιδίως όταν συνίσταται στη διατύπωση καταχρηστικών γενικών όρων των συναλλαγών ... 12. Συλλογικές αγωγές κατά τις περιπτώσεις α' και β' της παραγράφου 9 αυτού του άρθρου δικάζονται στη συντομότερη δυνατή δικάσιμο κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την προσωρινή εκτέλεση της απόφασης. Η απόφαση παράγει τα αποτελέσματα της έναντι πάντων και αν δεν ήταν διάδικοι". Από το συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων προκύπτει ότι η υπόθεση που φέρεται ενώπιον του δικαστηρίου με τη συλλογική αγωγή εκδικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας και έχει ως αντικείμενο όχι τη διάγνωση ιδιωτικού δικαιώματος, έννομης σχέσεως ή ζητήματος αμφισβητούμενου μεταξύ ορισμένων υποκειμένων ως φορέων του, αλλά την αυθεντική βεβαίωση νομικού γεγονότος ή τη διάπλαση κατάστασης, δεν περιορίζεται δε μόνο στην περίπτωση καταχρηστικών γενικών όρων, αλλά επεκτείνεται σε κάθε παράνομη συμπεριφορά του προμηθευτή (ΑΠ 1030/2001 Ελ.Δνη 42.1599, ΑΠ 1219/2001 Ελ.Δνη 42.1603). Στο πλαίσιο της συλλογικής αγωγής η ένωση μπορεί να ζητήσει και την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης, λόγω ηθικής βλάβης.

Η χρηματική ικανοποίηση ζητείται από την ένωση ως εκφραστή του κοινού καταναλωτικού συμφέροντος και έχει κυρωτικό χαρακτήρα και όχι αποκαταστατικό,

ώστε να μην απαιτείται για τη στοιχειοθέτηση της ευθύνης των παραβατών υπαιτιότητα αυτών ή ζημία καταναλωτών. Ειδικότερα, η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, που νομιμοποιούνται να αξιώσουν εξ ιδίου δικαίου οι ενώσεις καταναλωτών του άρθρου 10 παρ. 9 και 10 του ν. 2251/1994 ή μέλη των ενώσεων καταναλωτών, αποτελεί κατ' ουσία αστική κύρωση, την οποία επιβάλλει με τη συνδρομή των προϋποθέσεων του νόμου αστικό δικαστήριο σε βάρος προμηθευτή για την επιδειχθείσα αντικαταναλωτική συμπεριφορά του, ο δε χαρακτηρισμός της ως "χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης" έχει περιεχόμενο τελείως διαφορετικό από αυτό που έχει η διάταξη του άρθρου 932 του ΑΚ, αφού τα κριτήρια που προβλέπονται από τη διάταξη του άρθρου 10 παρ. 9 εδ. β' του ν. 2251/1994 για τον καθορισμό του ύψους της αφορούν την πλευρά του υπόχρεου και όχι του δικαιούχου και αναφέρονται ιδίως στην ένταση της προσβολής της έννομης τάξης, στο μέγεθος της εναγομένης επιχείρησης, στον ετήσιο κύκλο των εργασιών της και στις ανάγκες της γενικής και ειδικής πρόληψης, χωρίς να αναφέρεται πουθενά στο νόμο η ηθική μείωση της ένωσης καταναλωτών (Μαθία, Η νομική φύση και τα αποτελέσματα της συλλογικής αγωγής Ελ.Δνη 38.3, Σημείωση Κρητικού Ελ.Δνη 39.699, ΑΠ 1219/2001 ο.π. ΑΠ 296/2001 Ελ.Δνη 42.1321, ΕφΑθ 5760/2001 Ελ.Δνη 43.219, ΕφΑθ 3285/1998 Ελ.Δνη 39.1334).

Ο ν. 2251/1994 αποτελεί ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 5-4-1993 "σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές" στην παράγραφο 1 του άρθρου 3 της οποίας ορίζεται ότι: "ρήτρα σύμβασης που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση της καλής πίστεως, δημιουργεί σε βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση", ενώ κατά τη διάταξη του άρθρου 8 της ίδιας οδηγίας "τα Κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή διατηρούν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα Οδηγία, αυστηρότερες διατάξεις σύμφωνες προς τη συνθήκη, για να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη προστασία του καταναλωτή". Με τους Γενικούς Όρους των Συναλλαγών (ΓΟΣ) είτε επιχειρείται απόκλιση από ρυθμίσεις του ενδοτικού δικαίου είτε ρυθμίζονται πρόσθετα στοιχεία που δεν αντιμετωπίζονται από διατάξεις ενδοτικού δικαίου. Η ρύθμιση της παρ. 6 του άρθρου 2 του ν. 2251/1994 αποτελεί εξειδίκευση του βασικού κανόνα της διατάξεως του άρθρου 281 του ΑΚ για την απαγόρευση καταχρηστικής ασκήσεως ενός δικαιώματος ή χρήσεως ενός θεσμού (της συμβατικής ελευθερίας). Ενόψει τούτου ο έλεγχος του κύρους του περιεχομένου Γ.Ο.Σ. βασικά προσανατολίζεται προς τη διάταξη του άρθρου 281 του ΑΚ. Με τους Γ.Ο.Σ δεν απαγορεύεται η απόκλιση από οποιαδήποτε διάταξη ενδοτικού δικαίου, αλλά μόνο από εκείνες που φέρουν "καθοδηγητικό" χαρακτήρα ή σε περίπτωση άτυπων συναλλακτικών μορφών από τα ουσιώδη, για την επίτευξη του σκοπού και τη διατήρηση της φύσεως της συμβάσεως, δικαιώματα και υποχρεώσεις των μερών, που απηχούν πράγματι δικαιολογημένες προσδοκίες του

πελάτη για συγκεκριμένο είδος συναλλαγής. Καταχρηστικός και συνεπώς άκυρος είναι κάθε Γ.Ο.Σ., ο οποίος χωρίς επαρκή και εύλογη αιτία αποκλίνει από ουσιώδεις και βασικές αξιολογήσεις του ενδοτικού δικαίου, δηλαδή από τις τυπικές και συναλλακτικά δικαιολογημένες προσδοκίες του πελάτη. Η καθοδηγητική λειτουργία του ενδοτικού δικαίου διαταράσσεται όταν με το περιεχόμενο του Γ.Ο.Σ. αλλάζει η εικόνα που έχει διαμορφωθεί με βάση τους κανόνες του ενδοτικού δικαίου για τη συγκεκριμένη συμβατική μορφή.

Επίσης ελέγχεται για καταχρηστικότητα ρύθμιση ενός Γ.Ο.Σ. με τον οποίο επέρχεται περιορισμός θεμελιωδών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που προκύπτουν από τη φύση της συμβάσεως κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να απειλείται ματαίωση του σκοπού της. Έτσι, η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 6 του ν. 2251/1994, στη νέα διατύπωση της με το ν. 2741/1999, πρέπει να ερμηνεύεται, μέσω τελολογικής συστολής του γράμματός της, προς την κατεύθυνση της "ουσιώδους διαταράξεως" της συμβατικής ισορροπίας. Αυτή ταυτίζεται με κάθε απόκλιση από τις καθοδηγητικού και μόνο χαρακτήρα διατάξεις του ενδοτικού δικαίου ή από τις ρυθμίσεις εκείνες που είναι αναγκαίες για την επίτευξη του σκοπού και τη διατήρηση της συμβάσεως με βάση το ενδιάμεσο πρότυπο του συνήθως απρόσεκτου μεν ως προς την ενημέρωση του, αλλά διαθέτοντος τη μέση αντίληψη κατά το σχηματισμό της δικαιοπρακτικής του αποφάσεως καταναλωτή του συγκεκριμένου είδους αγαθών ή υπηρεσιών ΑΠ 1219/2001, ό.π. ΑΠ 296/2001 Ελ.Δνη 42.1321, ΑΠ 1030/2001 ό.π). Η παράλειψη ενημερώσεως του καταναλωτή επί Γ.Ο.Σ. καθιστά αυτόν αδιαφανή και εντεύθεν καταχρηστικό, ως επίσης και η πρόσδοση σε τέτοιο όρο ορισμένου περιεχομένου, εξαγόμενου από τη σιωπηρή συμπεριφορά του καταναλωτή (ΑΠ 1219/2001 ό.π. ΑΠ 1030/2001 ό.π.).

Εξάλλου, κατά το άρθρο 5 παρ. 1 του ν. 2472/1997, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνον όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεση του. Συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, κατά το άρθρο 2 περ. ια' του ίδιου νόμου αποτελεί "κάθε ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση της βουλήσεως, που εκφράζεται με τρόπο σαφή και εν πλήρει επιγνώσει, και με την οποία, το υποκείμενο των δεδομένων, αφού προηγουμένως ενημερωθεί, δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. Η ενημέρωση αυτή περιλαμβάνει πληροφόρηση τουλάχιστον για το σκοπό της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων που αφορά η επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνση του υπευθύνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του. Η συγκατάθεση μπορεί να ανακληθεί οποτεδήποτε, χωρίς αναδρομικό αποτέλεσμα". Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών συνάγεται ότι αναγκαία προϋπόθεση για την επεξεργασία των

δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, δηλαδή του φυσικού προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί. Η συγκατάθεση παρέχεται, όπως κατ' απόλυτο και εμφαντικό τρόπο, τονίζεται στο νόμο, που αποσκοπεί να προστατεύσει, κατά το άρθρο 1, τα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής, μετά προηγούμενη ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων με ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση βουλήσεως.

Στην ίδια διάταξη ορίζεται τι κατ' ελάχιστον περιλαμβάνει η ενημέρωση αυτή, που θα επιτρέψει στο υποκείμενο των δεδομένων να διαμορφώσει τη βούληση του ελεύθερα, δηλαδή ανεπηρέαστα από οποιασδήποτε μορφής πίεση, για να μπορεί να ακολουθήσει η παροχή της συγκαταθέσεώς του με τα ανωτέρω προσόντα. Περαιτέρω, η κατά τα άνω ενημέρωση είναι αναγκαία για τον κατά το άρθρο 4 του ν. 2472/1997 προβλεπόμενο έλεγχο και την διακρίβωση αν τα εν λόγω δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα α) συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και β) είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα απαιτείται, ενόψει των σκοπών της επεξεργασίας. Όστε σιωπηρή δήλωση βουλήσεως, ακόμα και ρητή, ως συγκατάθεση, κατά την ως άνω έννοια, αποκλείεται, διότι τότε δεν θα χρειαζόταν να εξειδικεύεται από την ίδια διάταξη η έννοια της. Στίγμα της συγκατάθεσης καθιστά μη θεμιτή και παράνομη την επεξεργασία των δεδομένων. Το ίδιο αποτέλεσμα επέρχεται και όταν η συγκατάθεση παρέχεται χωρίς προηγούμενη ή πλήρη, κατά το ως άνω ελάχιστο περιεχόμενο, ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων. Τέλος με τα άρθρα 11, 12 και 13 του ν. 2472/1997 ρυθμίζονται το δικαίωμα ενημέρωσης, το δικαίωμα πρόσβασης και το δικαίωμα αντίρρησης του υποκειμένου, τα οποία, κατά την εισηγητική έκθεση του νόμου αυτού, αποτελούν θεσμική εγγύηση, προκειμένου να εξασφαλίζεται ο πληρέστερος έλεγχος, η διαφάνεια και το σύννομο της επεξεργασίας που πραγματοποιείται. Το δικαίωμα της ενημέρωσης ειδικότερα κατέχει σημαντική θέση μεταξύ των δικαιωμάτων του υποκειμένου, καθώς επιτρέπει στο υποκείμενο να αντιλαμβάνεται τη γενικότερη κατάσταση στην οποία βρίσκεται και κατά συνέπεια να καθορίζει ανάλογα τις πράξεις του. Παράλληλα αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για την άσκηση των δικαιωμάτων πρόσβασης και αντίρρησης, που καθιερώνουν τα άρθρα 12 και 13 του ν. 2472/1997(Β. Τουντόπουλο, το δικαίωμα ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων ΔΕΕ 6.576). Σύμφωνα, λοιπόν, με το άρθρο 11, το δικαίωμα ενημέρωσης υφίσταται κατά τη διάρκεια της συλλογής των δεδομένων, που μπορεί να γίνεται με τη συνδρομή του υποκειμένου ή άνευ αυτής. Σε κάθε περίπτωση συλλογής των δεδομένων με τη συνδρομή του υποκειμένου, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να ενημερώσει το υποκείμενο, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 2, ειδικώς και εγγράφως για τα στοιχεία της παρ. 1 αυτού, ήτοι: α) για την ταυτότητα του και την ταυτότητα του τυχόν εκπροσώπου του, β) το σκοπό της επεξεργασίας, γ)

τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών, δ) την ύπαρξη του δικαιώματος πρόσβασης. Οφείλει, ακόμα, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 3 να ενημερώσει το υποκείμενο, πριν από τους τρίτους, αν τα υποκείμενα ανακοινώνονται σ' αυτούς. Με την 1/1999 κανονιστική πράξη της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 19 παρ. 1 περιπτ. Ι του ν. 2472/1997 και δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος Β, φύλλο 555, η ενημέρωση για να είναι πλήρης πρέπει να περιλαμβάνει επί πλέον την ακριβή διεύθυνση και τον αριθμό του τηλεφώνου του υπευθύνου της επεξεργασίας ή του εκπροσώπου του και την ύπαρξη δικαιώματος αντίρρησης για τα δεδομένα που αφορούν το υποκείμενο. Αν τώρα η παραβίαση των ανωτέρω διατάξεων του ν. 2472/1997 γίνει διαμέσου ρητρών που περιλήφθησαν σε σύμβαση προμηθευτή και καταναλωτή, χωρεί η κατά το άρθρο 10 παρ. 9 του ν. 2251/1994 συλλογική αγωγή προς προστασία των συλλογικών συμφερόντων από κάθε παράνομη συμπεριφορά του προμηθευτή, η οποία δικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας.

Στην προκείμενη περίπτωση η ενάγουσα και ήδη εκκαλούσα ισχυρίζεται με την αγωγή της, επί της οποίας εκδόθηκε η εγκαλουμένη απόφαση, ότι αποτελεί ένωση καταναλωτών, κατά την έννοια του άρθρου 10 παρ. 9 του ν. 2251/1994. Ότι η εφεσίβλητη τράπεζα συνάπτει με τους καταναλωτές συμβάσεις περί χορηγήσεως πιστωτικών καρτών και δανείων, καταναλωτικών ή στεγαστικών. Ότι οι συμβάσεις αυτές δεν είναι αποτέλεσμα ατομικής διαπραγμάτευσης, αλλά είναι εκ των προτέρων διατυπωμένες με περιεχόμενο και όρους στους οποίους ο καταναλωτής υποχρεούται να προσχωρήσει, αν θέλει να απολαύσει την πίστωση και ότι έτσι παραβιάζεται η συμβατική του ελευθερία. Ότι οι περιεχόμενοι συμβατικοί όροι που αφορούν σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι καταχρηστικοί, κατά την έννοια του άρθρου 6 του ν. 2251/1994, διότι διαταράσσουν την συμβατική ελευθερία και είναι αντίθετοι προς τον σκοπό των συμβάσεων. Ειδικότερα η εκκαλούσα εκθέτει ότι η εφεσίβλητη ενσωματώνει στις σχετικές συμβάσεις γενικούς όρους συναλλαγών με το ανωτέρω περιεχόμενο, όπως αναφέρεται στην αγωγή. Κατ' ακολουθία του ιστορικού αυτού η εκκαλούσα ζητεί: 1) να παύσει η εφεσίβλητη να επεξεργάζεται περαιτέρω τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. 2) να καταστρέψει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που έχει επεξεργασθεί και αφορούν, όπως διευκρινίζει, καταναλωτές με τους οποίους τελικά δεν έχει συνάψει συμβάσεις. 3) να απειληθεί εναντίον της εφεσίβλητης χρηματική ποινή 5.869,41 ευρώ για κάθε παράβαση της απόφασης αναφορικά με τα αιτήματα αυτά, 4) να αναγνωρισθεί ότι οι προαναφερόμενοι γενικοί όροι συναλλαγών είναι καταχρηστικοί. 5) να αναγνωρισθεί η υποχρέωση της εφεσίβλητης να ενημερώσει τους αντισυμβαλλομένους της ότι οι αναφερθέντες όροι είναι καταχρηστικοί. 6) να αναγνωρισθεί η υποχρέωση της εφεσίβλητης προς προκαταβολή στην εκκαλούσα 146.735,14 ευρώ για την διαμέσου του ραδιοφώνου, της τηλεοράσεως, των εφημερίδων και περιοδικών ενημέρωση των καταναλωτών, για την οποία απαιτείται καταχώριση σε 14 εφημερίδες, τηλεοπτική προβολή και

ραδιοφωνική μετάδοση, ανά 30 φορές και 7), επικαλούμενη τον κύκλο εργασιών της εφεσίβλητης, την προσβολή της έννομης τάξης, την παράνομη συμπεριφορά της και τις ανάγκες της γενικής και ειδικής πρόληψης, να αναγνωρισθεί ότι η εφεσίβλητη υποχρεούται να καταβάλει ως χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης, το ποσόν του 1.467.351,43 Ευρώ. Με αυτό το περιεχόμενο η αγωγή είναι φανερό ότι εισάγει προς αυθεντική βεβαίωση ζήτημα παράνομης συμπεριφοράς της εφεσίβλητης τράπεζας κατά την μεταξύ αυτής και των καταναλωτών κατάρτιση πιστωτικών συμβάσεων, που μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο της κατά το άρθρο 9 παρ. 10 του ν. 2251/1994 συλλογικής αγωγής.

Η αγωγή αυτή μπορεί να ασκηθεί, κατά τα αναφερόμενα στη μείζονα σκέψη, από τις ενώσεις καταναλωτών, και δικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. Επομένως, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο το οποίο, με την εκκαλουμένη απόφαση, απέρριψε την ανωτέρω αγωγή της εκκαλούσας ένωσης καταναλωτών αφενός μεν για έλλειψη δικαιοδοσίας των πολιτικών δικαστηρίων και αφετέρου για έλλειψη ενεργητικής νομιμοποίησής της εκκαλούσας, επειδή εκτίμησε ότι με την αγωγή εισάγεται προς διάγνωση η παράβαση των διατάξεων του ν. 2472/1997, έσφαλε, περί την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων του ν. 2251/1994, κατά τον βάσιμο λόγο της έφεσης, η οποία πρέπει να γίνει δεκτή και από ουσιαστικής απόψεως και να εξαφανισθεί η προσβαλλομένη απόφαση. Στη συνέχεια πρέπει να κρατηθεί η υπόθεση στο δικαστήριο τούτο για να δικασθεί κατ' ουσία, σύμφωνα με το άρθρο 535 παρ. 1 του ΚΠολΔ. Η υπό κρίση αγωγή με το ανωτέρω περιεχόμενο είναι πλήρως ορισμένη και στηρίζεται στις προδιαληφθείσες διατάξεις, αλλά μόνον όσον αφορά τα υπ' αριθ. 1, 3, 4 και 7 αιτήματα.

Αντίθετα η ίδια αγωγή κατά το υπ' αριθ. 2 αίτημα, περί αναγνώρισεως υποχρεώσεως της εναγομένης, προς καταστροφή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όσων τελικώς δεν έχουν συνάψει σχετικές συμβάσεις, τους οποίους δεν κατονομάζει, είναι अपαράδεκτη, ως άοριστη, διότι, κατά τούτο, δεν μπορεί να αμυνθεί η εναγομένη, ούτε να ερευνηθεί η ουσιαστική βασιμότητα της αγωγής, αλλά και, εν παραδοχή της, να εκτελεσθεί η σχετική διάταξη της απόφασης. Η ίδια αγωγή, κατά τα υπ' αριθ. 5 και 6 αιτήματα, περί της αναγνώρισεως υποχρεώσεως της εναγομένης προς ενημέρωση των αντισυμβαλλομένων πελατών της με κάθε πρόσφορο μέσο, αναφορικά με την καταχρηστικότητα των Γ.Ο.Σ., και εν παραλείψει της, προς καταβολή του ποσού των 146.735,14 ευρώ, που απαιτείται για την εκ μέρους της ενάγουσας ενημέρωση αυτών με τα μαζικά μέσα ενημέρωσης, δεν είναι νόμιμη, διότι τέτοια υποχρέωση δεν διαγράφεται από το νόμο. Κατ' ακολουθία αυτών οι ισχυρισμοί της εναγομένης κατά τους οποίους η αγωγή είναι στο σύνολο της άοριστη, ότι η ενάγουσα δεν νομιμοποιείται στην άσκηση της και ότι δεν πρόκειται συλλογική αγωγή είναι αβάσιμοι και πρέπει να απορριφθούν. Μετά ταύτα η αγωγή πρέπει να ερευνηθεί

περαιτέρω, κατ' ουσία, κατά το μέρος που κρίθηκε νόμιμη. Από τις καταθέσεις των μαρτύρων, που εξετάστηκαν ενόρκως ενώπιον του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, τις υπ' αριθ. 1225,1227 της 28-12-2002, 14533, 15534 της 4-3-2002 ένορκες βεβαιώσεις, που έχουν συνταχθεί ενώπιον των συμβολαιογράφων Αθηνών Α.Τ. και Κ.Σ., πριν από τη δικάσιμο, και τα έγγραφα που επικαλούνται και προσκομίζουν οι διάδικοι αποδεικνύονται τα ακόλουθα πραγματικά γεγονότα:

Η ενάγουσα ένωση καταναλωτών αποτελεί σωματείο με 500 τουλάχιστο ενεργά μέλη, έχει εγγραφεί στο μητρώο ενώσεων καταναλωτών πριν από δύο τουλάχιστον χρόνια και έχει ως σκοπό την προστασία των καταναλωτών. Η εναγομένη, εξάλλου, είναι τραπεζική ανώνυμη εταιρία που λειτουργεί βάσει ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων και παρέχει στους αντισυμβαλλομένους της τραπεζικές υπηρεσίες και ειδικότερα χορηγεί, επ' ανταλλάγματι, μεταξύ άλλων και πιστωτικές κάρτες και δάνεια, καταναλωτικά ή στεγαστικά, προς κάθε τρίτο που επιθυμεί να απολαύσει τις υπηρεσίες της. Προς τούτο συμβάλλεται με τους τρίτους καταναλωτές και συνάπτει αντίστοιχες συμβάσεις. Στις συμβάσεις αυτές περιλαμβάνονται έντυποι όροι συναλλαγών, που έχουν προδιατυπωθεί από την εναγομένη και ισχύουν ομοιόμορφα για απροσδιόριστο αριθμό καταναλωτών. Οι καταναλωτές παραπέμπονται να ενημερωθούν στους ίδιους αυτούς όρους και είναι υποχρεωμένοι, εάν επιθυμούν τη σύναψη συμβάσεως με την εναγομένη για την παροχή πιστώσεων, να αποδεχθούν το περιεχόμενο και τους όρους της συμβάσεως, χωρίς δυνατότητα άλλης ατομικής διαπραγμάτευσης. Οι ίδιοι αυτοί όροι περιέχονται και στις έντυπες αιτήσεις που η εναγομένη χορηγεί και τις οποίες οι καταναλωτές υποβάλουν για την κατάρτιση της σύμβασης. Εντεύθεν παρέπεται ότι παραβιάζεται το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος που καθιερώνει την ατομική ελευθερία του ατόμου, όψη της οποίας είναι και η δυνατότητα καθενός να επιλέγει ελεύθερα τη διαμόρφωση του περιεχομένου και των όρων της σύμβασης, ελευθερία που αναγνωρίζεται και από τη διάταξη του άρθρου 361 του ΑΚ (ΑΠ 547/2001 Ελ.Δνη 43.1061, ΑΠ 105/1997 Ελ.Δνη 39.128, ΑΠ 167/1998 Ελ.Δνη 39.856). Περαιτέρω συνέπεια είναι ότι η εγκυρότητα των ως άνω όρων ελέγχονται με βάση τις διατάξεις του άρθρου 2 του ν. 2251/1994, που αποτελεί εξειδίκευση του βασικού κανόνα του άρθρου 281 του ΑΚ για την απαγόρευση καταχρηστικής ασκήσεως ενός δικαιώματος ή χρήσεως ενός θεσμού (της συμβατικής ελευθερίας) σε συνδυασμό με το άρθρο 174 του ΑΚ. Η εναγομένη ειδικότερα κατά τη σύναψη συμβάσεων με το ευρύ καταναλωτικό κοινό για τη χορήγηση πιστωτικής κάρτας και δανείου, καταναλωτικού ή στεγαστικού, που διέπονται αντίστοιχα από τις διατάξεις περί εντολής και δανείου, υποβάλλει σ' αυτό τους κάτωθι όρους, που αυτή έχει εκ των προτέρων διατυπώσει, ήτοι: (...). Όπως προαναφέρθηκε οι όροι αυτοί (ρήτρες) είναι διατυπωμένοι εκ των προτέρων και ο καταναλωτής είναι υποχρεωμένος, πιεζόμενος από την ανάγκη λήψεως της παροχής της εναγομένης, να αποδεχθεί τους όρους αυτούς ή να μην τους αποδεχθεί, αλλά τότε δεν θα λάβει την παροχή και δεν θα ικανοποιήσει την βιοτική ανάγκη του στην οποία απέβλεπε με την

σύμβαση. Έτσι επέρχεται περιορισμός του δικαιώματος της συμβατικής ελευθερίας του και κατ' ακολουθία της συμβατικής ισορροπίας.

Η φερόμενη στους ανωτέρω όρους ως παρεχόμενη "συγκατάθεση" του καταναλωτή, υποκειμένου προσωπικών δεδομένων, προς επεξεργασία δεδομένων του, αφενός μεν δεν είναι ειδική, αφού ο καταναλωτής δεν έχει προηγουμένως ενημερωθεί και αφετέρου δεν είναι ελεύθερη. Η αναφερόμενη στην αρχή της αίτησης ή της σύμβασης προσταγή "Διαβάστε προσεκτικά και υπογράψτε" δεν αρκεί γιατί δεν αναπληρώνει την απαιτούμενη, κατά το άρθρο 2 περ. ια' του νόμου 2472/1997 ενημέρωση προς συγκατάθεση. Επομένως καθένας από τους ανωτέρω όρους που περιλαμβάνει την συγκατάθεση του καταναλωτή προς επεξεργασία προσωπικών δεδομένων δεν είναι σύμφωνος προς τη διάταξη αυτή. Έτσι, ο Ι όρος για την έκδοση πιστωτικής κάρτας με τον οποίο παρέχεται, κατά τα ανωτέρω, η συγκατάθεση του καταναλωτή στην εναγομένη τράπεζα προς επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι παράνομος, αλλά στο μέτρο μόνο, που η επεξεργασία γίνεται προς άλλους εκτός της εκτέλεσης της σύμβασης σκοπούς. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την εκτέλεση της σύμβασης επιτρέπεται, κατά το άρθρο 5 παρ. 2α του ν. 2472/1997, χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου, σημείο ως προς το οποίο δεν προσβάλλεται ο όρος αυτός από την ενάγουσα, η οποία, κατά τούτο, τον αποδέχεται. Περαιτέρω, εφόσον η συγκατάθεση του υποκειμένου έχει το στίγμα της παρανομίας, επειδή δεν έχει δοθεί ελεύθερα και ύστερα από την ενημέρωση του υποκειμένου, κάθε επεξεργασία εκ μέρους της τράπεζας ή τρίτου, που στηρίζεται στη συγκατάθεση αυτή, είναι παράνομη. Επίσης παράνομη, ως αντικείμενη στο άρθρο 9 παρ. 1β' του ν. 2472/1997, είναι η διαβίβαση των δεδομένων σε τρίτους "Επιχειρήσεις που βρίσκονται σε χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης", χωρίς την άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ενώ η ίδια διαβίβαση σε χώρες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε γίνεται με τη συγκατάθεση του υποκειμένου είτε όχι, δεν είναι παράνομη, αποτελεί ανακοίνωση, κατά το άρθρο 11 παρ. 3 του ν. 2472/1997, που επιβάλλει την προηγούμενη ενημέρωση του υποκειμένου.

Ούτε η ενδεικτική απαρίθμηση των τρίτων τους οποίους η εναγομένη δεν γνωρίζει κατά την κατάρτιση της συμβάσεως είναι παράνομη, η γνωστοποίηση των οποίων πάντως πρέπει να γίνει κατά τα αμέσως προηγηθέντα. Εξαίρεση ισχύει, είναι δηλαδή απηγορευμένη η ρήτρα κατά την οποία η διαβίβαση μπορεί να γίνει "για ιστορικούς λόγους" και τούτο διότι δεν καθορίζεται το περιεχόμενο και η σημασία του "ιστορικού λόγου". Η ανακοίνωση των δεδομένων στις δημόσιες εποπτικές ή φορολογικές αρχές είτε επιβάλλεται από το νόμο είτε επιτρέπεται από το νόμο δεν απαιτεί τη συγκατάθεση του υποκειμένου, διότι η περιέλευση των δεδομένων στις αρχές αυτές δεν εγκυμονεί κινδύνους για το υποκείμενο τους. Αντίθετα εξυπηρετεί

σκοπούς κρατικού ενδιαφέροντος η ικανοποίηση των οποίων δεν επιτρέπεται να ματαιώνεται από αντίθετη βούληση του ατόμου. Ούτε άλλωστε η ενάγουσα εξηγεί γιατί τάχα όταν ο νόμος επιτάσσει την ανακοίνωση των δεδομένων η διαβίβαση τους στις εν λόγω αρχές δεν επηρεάζεται από την έλλειψη συγκατάθεσης, ενώ το αντίθετο πρέπει να συμβαίνει όταν ο νόμος απλώς την επιτρέπει. Η αναφορά στον ίδιο Ι όρο, ότι η εναγομένη έχει δικαίωμα χρήσης των προσωπικών δεδομένων, πλην των ευαίσθητων, με σκοπό την από απόσταση εμπορία (απευθείας διαφήμιση, προώθηση πωλήσεων ή υπηρεσιών) μπορεί να γίνει και χωρίς τη συγκατάθεση, διότι είναι απολύτως αναγκαία για την ικανοποίηση του εννόμου συμφέροντος που επιδιώκει η εναγομένη. Επίσης η αναφορά στον ίδιο Ι όρο ότι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα διατηρηθεί και μετά τη λήξη της συναλλακτικής σχέσης για όσο χρόνο απαιτεί η σύμβαση ή ο νόμος, αποτελεί απλούστερη απόδοση του περιεχομένου της διατάξεως του άρθρου 4 παρ. 1δ', κατά την οποία τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να διατηρούνται μόνο κατά την διάρκεια της περιόδου που απαιτείται, κατά την κρίση της αρχής, για την πραγματοποίηση των σκοπών της συλλογής και της επεξεργασίας τους, σκοπός που μπορεί να υπαγορεύεται και από τη σύμβαση. Ωστε η ενσωμάτωση της ρήτρας αυτής είναι αδιάφορη.

Πέραν αυτού ο καταναλωτής μπορεί, σύμφωνα με το άρθρο 2 περ. 1α', εν τέλει, να ανακαλέσει οποτεδήποτε τη συγκατάθεση προς επεξεργασία των δεδομένων, οπότε παύει η επεξεργασία τους. Στο τέλος του όρου Ι φέρεται δήλωση του υποκειμένου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά την οποία το υποκείμενο έχει ενημερωθεί για το δικαίωμα πρόσβασης το οποίο θα ασκείται οποτεδήποτε, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται από το νόμο. Όπως εκτέθηκε στη μείζονα σκέψη το κατά το άρθρο 11 του ν. 2472/1997 δικαίωμα ενημέρωσης του υποκειμένου περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τη γνωστοποίηση της ταυτότητας του υπευθύνου της επεξεργασίας, του τυχόν εκπροσώπου του, την ακριβή διεύθυνση τους και τον αριθμό του τηλεφώνου τους και την ύπαρξη δικαιώματος αντίρρησης για τα δεδομένα που αφορούν το υποκείμενο, στοιχεία που ελλείπουν από τον ανωτέρω όρο, ελλείψεις που τον καθιστούν παράνομο. Αναφορικά με τον ΙΙ Γ.Ο.Σ. και ειδικότερα τον όρο 13 παρατηρείται ότι με αυτόν εξουσιοδοτείται η εναγομένη να γνωστοποιεί τη διεύθυνση του καταναλωτή και τα στοιχεία του σε επιχειρήσεις που επιθυμούν να αποστείλουν διαφημιστικά φυλλάδια. Η εξουσιοδότηση, καθώς και η στον ίδιο όρο συναίνεση του για την παροχή πληροφοριών σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αναφορικά με την περιουσιακή του κατάσταση, προφανώς για τον προσδιορισμό της πιστωληπτικής του ικανότητας και την προστασία των συναλλαγών, δεν έχουν την έννοια της "συγκατάθεσης" του άρθρου 2 περ. 1α' του ν. 2472/1997, αλλά της ανακοινώσεως προς τρίτους για την οποία επιβάλλεται, κατά τις ανωτέρω παραδοχές, η προηγούμενη ενημέρωση του υποκειμένου, ή, εν πάση περιπτώσει, της συναίνεσης, κατά τα άρθρα 9 παρ. 10 και 4 παρ. 6 του ν. 2251/1994. Ο ίδιος, όμως, όρος, κατά το τρίτο σκέλος του, που αναφέρεται στο δικαίωμα της εναγομένης προς επεξεργασία

των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, χωρίς την κατά τα άνω "συγκατάθεση", τη γνωστοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης, τη γνωστοποίηση της ταυτότητας του υπευθύνου της επεξεργασίας, του εκπροσώπου του, του αριθμού τηλεφώνου τους και την ύπαρξη δικαιώματος αντίρρησης είναι παράνομος. Ο ΙΙΙ Γ.Ο.Σ. αναφέρεται σε αίτηση του ενδιαφερομένου καταναλωτή και την κατάρτιση συμβάσεως προς έκδοση κάρτας Euroline, η οποία αποτελεί πιστωτική κάρτα και προσωπικό καταναλωτικό δάνειο. Ο ΙV Γ.Ο.Σ. αναφέρεται σε συμβάσεις χορήγησης προσωπικού δανείου και κάρτας Eurobank visa και αντίστοιχου δανείου και κάρτας Eurobank Mastercard. Αμφότεροι οι όροι αυτοί περιέχουν τις προαναφερθείσες πλημμέλειες που έχουν και οι προηγούμενοι. Επομένως και οι εν λόγω όροι κατά το μέρος αυτό είναι παράνομοι. Η εναγομένη τράπεζα ισχυρίζεται ότι έχει αρχείο με αριθμό υποκειμένων υπέρ τα 1000 υποκείμενα και ότι έχει κάνει ενημέρωση τους κατά το άρθρο 24 παρ. 3 του ν. 2472/1997 και την 408/1998 απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένοι Προσωπικού Χαρακτήρα, διαμέσου του τύπου. Όπως, όμως, προκύπτει από τα αποκόμματα των εφημερίδων "Καθημερινή" της 31-12-1998 και 24-1-1999, "Βήμα" της 3-1-1999, "Ναυτεμπορική" της 5-1-1999 και "Ελευθεροτυπία" της 22-1-1999 στις δημοσιεύσεις αυτές δεν αναφέρονται ως αποδέκτες επιχειρήσεις εκτός της Ενωμένης Ευρώπης, ενώ η γνωστοποίηση αυτή δεν απαλλάσσει την εναγομένη από τις λοιπές ως άνω υποχρεώσεις της, που απορρέουν από το ν. 2472/1997, σύμφωνα με το άρθρο 6 της υπ' αριθ. 408/1998 αποφάσεως της ανωτέρω αρχής. Ότι οι ανωτέρω δημοσιεύσεις δεν ικανοποιούν τις απαιτήσεις του νόμου, αναφορικά με τους ερευνώμενους Γ.Ο.Σ. διείδε η εναγομένη και γι' αυτό επιχειρεί να τους τροποποιήσει. Ήδη ευρίσκεται στο στάδιο επεξεργασίας τους, όπως αυτό προκύπτει από τα προσκομιζόμενα σχέδια. Επομένως, ο ισχυρισμός της εναγομένης, που προβάλλεται με τις προτάσεις της παρούσας συζήτησης προς υπεράσπιση κατά της εφέσεως, κατά τον οποίο η ενάγουσα δεν έχει πλέον έννομο συμφέρον να ζητεί να αναγνωρισθεί η καταχρηστικότητα των Γ.Ο.Σ., διότι αντικατεστάθησαν, είναι αβάσιμος κατ' ουσία και πρέπει να απορριφθεί. Αβάσιμος είναι επίσης ο ισχυρισμός της εναγομένης κατά τον οποίο, όπως διατυπώνεται, η ενάγουσα δεν επικαλείται κανένα πραγματικό περιστατικό διακοπτικού της εξάμηνης αποσβεστικής προθεσμίας του άρθρου 10 παρ. 1 του ν. 2251/1994, διότι τη βάση της αγωγής αποτελεί η ιστορούμενη παράνομη συμπεριφορά της εναγομένης, που εκδηλώνεται εξακολουθητικά μέχρι την άσκηση της αγωγής, περιστατικό που αποδείχθηκε κατά τα ανωτέρω. Τέλος, η εναγομένη ισχυρίζεται ότι το ύψος του αιτουμένου ποσού της αγωγής για χρηματική ικανοποίηση άγει σε πλουτισμό της ενάγουσας και επομένως ασκείται καταχρηστικά.

Το ύψος, όμως, της χρηματικής ικανοποίησεως, η οποία, κατά τα αναπτυχθέντα στη μείζονα σκέψη, έχει κυρωτικό χαρακτήρα, προσδιορίζεται από το δικαστήριο μετ' εκτίμηση των περιστατικών που ενδεικτικά απαριθμούνται στο άρθρο 10 παρ. 9β' του ν. 2251/1994, ώστε ο εκ μέρους της ενάγουσας προσδιορισμός της σε μεγάλο ποσό δεν μπορεί να καταστήσει το σχετικό αίτημα καταχρηστικό. Με τα δεδομένα αυτά οι

ανωτέρω όροι, κατά τις γινόμενες για τον καθένα διακρίσεις απαγορεύονται, σύμφωνα με τα άρθρα 174, 281 του ΑΚ και 6 παρ. 2 του ν. 2251/1994 και είναι άκυροι. Επομένως, πρέπει να αναγνωρισθεί ότι οι ανωτέρω Γ.Ο.Σ., κατά την έκταση που προσδιορίστηκε ως άνω, είναι άκυροι. Επίσης πρέπει να απαγορευθεί στην εναγομένη να επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των καταναλωτών, κατά την ίδια ως άνω έκταση και να απειληθεί εναντίον της εναγομένης για την περίπτωση παραβάσεως της υποχρεώσεως της αυτής χρηματική ποινή 5.000,00 ευρώ. Περαιτέρω από τα ίδια αποδεικτικά μέσα αποδεικνύεται ότι η εναγομένη τράπεζα κατέχει σημαντική θέση στην ελληνική τραπεζική αγορά, απασχολεί μεγάλο αριθμό προσωπικού και κατά το πρώτο εξάμηνο του 2001 ανακοίνωσε καθαρά κέρδη 42.000.000.000 δραχμές.

Επομένως, το δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με την ένταση της προσβολής της έννομης τάξης, που συνιστά η κατά τα ανωτέρω παράνομη συμπεριφορά της εναγομένης, τις ανάγκες της γενικής πρόληψης, αλλά και της ειδικής, το γεγονός ότι ήδη επιχειρεί την αντικατάσταση των ως άνω καταχρηστικών όρων, κρίνει ότι το ποσόν που πρέπει να αναγνωρισθεί στην ενάγουσα ως οφειλόμενο για την χρηματική ικανοποίηση της ανέρχεται σε 30.000,00 ευρώ. Κατ' ακολουθία όλων αυτών η αγωγή πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτή και από ουσιαστικής απόψεως (...)

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Δικάζει αντιμωλία των διαδίκων.

Δέχεται τυπικά και κατ' ουσία την έφεση.

Εξαφανίζει την εκκαλουμένη απόφαση.

Κρατεί και δικάζει την υπόθεση. Δέχεται εν μέρει την αγωγή.

Αναγνωρίζει ότι οι Γενικοί Όροι Συναλλαγών (Γ.Ο.Σ.), που περιέχονται στις συμβάσεις τις οποίες η εναγομένη συνάπτει με τους καταναλωτές για τη χορήγηση πιστωτικών καρτών Eurobank Visa, Eurobank Mastercard και Euroline, καθώς και δανείων, καταναλωτικών ή στεγαστικών, είναι άκυροι, κατά την αναφερόμενη στο σκεπτικό έκταση.

Απαγορεύει στην εναγομένη να επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των καταναλωτών με τη μορφή Γ.Ο.Σ. κατά τα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

Απειλεί εναντίον της εναγομένης χρηματική ποινή πέντε χιλιάδων (5.000,00) ευρώ για την περίπτωση παραβάσεως της προηγούμενης διατάξεως.

Αναγνωρίζει ότι η εναγομένη υποχρεούται να καταβάλει στην ενάγουσα τριάντα χιλιάδες (30.000,00) ευρώ.